

زین تقداری که به بخاله می رود

خوز نامه

شکر گلشن شوند بهر طویان هنر

دانشگاه شهید چمران اهواز

خبر نامه پانزدهمین گردهمایی بین المللی انجمن ترویج زبان و ادب فارسی

۲۸ بهمن تا ۷ اسفند ماه ۱۳۹۹

شماره هفتم

کارگاه دوم موضوع: زبان، فرهنگ و دفاع مقدس دو شنبه: ۴ اسفند ساعت: ۹ تا ۱۲:۳۰

دکتر محمد جعفری قنواقی پژوهشگر فرهنگ عامه و عضو هیأت علمی دایره المعارف اسلامی

«پژوهش در فرهنگ عامه»

دکتر محمد جعفری قنواقی متولد سال ۱۳۳۷ در بندرماهشهر است. او بیش از بیست سال است که در زمینه ادبیات شفاهی شامل قصه، افسانه و دو بیته در سراسر ایران و به خصوص خوزستان فعالیت دارد. تاکنون قریب به صد مقاله در نشریه های مختلف داخلی و خارجی از ایشان در زمینه فولکلور (فرهنگ عامه) به چاپ رسیده است. بعضی از تألیفات ایشان عبارتند از: *روایت های شفاهی هزار و یک شب*، *دو روایت از سلیم جوهری و افسانه های تمثیلی ایران*.

دکتر جعفری قنواقی، پژوهشگر فولکلور ایران در آغاز به سیر تحول ادب عامه اشاره کرد و از سرچشمه های آن در فرهنگ ایران باستان و فرهنگ اسلامی سخن گفت.

دکتر قنواقی، فولکلور را در حوزه های مختلف تاریخی، اجتماعی، ادبی و... بررسی کرد و به بیان نمونه هایی از آن در میان آثار موجود پرداخت. او با اشاره به اهمیت آثار کلاسیک در حوزه ادب عامه، نمونه وار از شاهنامه فردوسی نام برد و آن را گنجینه فولکلور ایران دانست.

دکتر قنواقی در پایان این کارگاه، بر ضرورت گردآوری دیوار نوشته ها، طبقه بندی متون و داستان های مشایخ و پیران صوفی و تحلیل زبانی داستان های بلند فرهنگ عامه تأکید کرد.

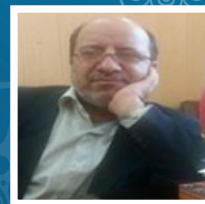
سرخ، پنجره ی معصوم، یاد های سبز، گلبرگ ها، یک جرعه تشنگی، سلام موعود و ...

دکتر سنگری نخست از کثرت عناوین در ادبیات پایداری سخن گفت و از لزوم محدود و مشخص کردن آن ها؛ انواعی نظیر «ادبیات پایداری، ادبیات مقاومت، ادبیات جنگ، ادبیات اعتراض، ادبیات سیاسی، ادبیات جنگ تحمیلی، ادبیات دفاع مقدس، ادبیات بیداری جهانی، ادبیات مبارزه، ادبیات مدافعان حرم و جدیداً ادبیات مدافعان سلامت». وی از فقدان بانک دانش شناسی در زمینه ادبیات پایداری و به طور ویژه ادبیات دفاع مقدس، انتقاد کرد.

دکتر سنگری با اشاره به تعدد و تنوع آثار ادبی در حوزه دفاع مقدس، از هویت مستقل این بخش دفاع کرد. وی از پدیده های جدیدی که در ادبیات گذشته مطرح نبوده اند، مثل وصیت نامه ها، سخن گفت که دارای ارزش ادبی هستند و با عناوینی چون: «کوتاه نگاری های دفاع مقدس و یا لباس نوشته ها» از آن ها نام برده می شود.

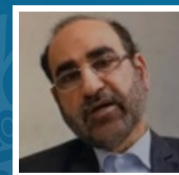
دکتر سنگری در ادامه ادب پایداری را تعریف کرد، ویژگی های آن را برشمرد و بر ارزش های جهانی و فرامنطقه ای آن تأکید نمود. در بخش پایانی این کارگاه، دکتر سنگری کتاب خود، *ساحت های مطالعاتی ادبیات انقلاب اسلامی و دفاع مقدس را به علاقه مندان این حوزه معرفی کرد*.

دبیر اجرایی: دکتر مهدی کدخدای طراحي

دکتر مهدی کدخدای طراحي، دبیر نشست و عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور، نخست از استاد تقی وحیدیان کامیار، استاد فرهیخته دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد یاد کرد که کارگاه به نام ایشان آراسته بود. وی به آثار برجسته آن استاد فقید در دو زمینه دستور زبان و عروض و قافیه اشاره کرد.

دکتر محمدرضا سنگری پژوهشگر ادبیات پایداری و عضو هیأت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

«پژوهش در ادبیات دفاع مقدس» دکتر سنگری، نویسنده، پژوهشگر و شاعر ادبیات انقلاب اسلامی و ادبیات آیینی و عاشورایی، اول آبان ماه ۱۳۳۳ در شهرستان دزفول متولد شد. کتاب *بررسی ادبیات منظوم دفاع مقدس* که در سه جلد نوشته شده، به عنوان برترین کتاب سال دفاع مقدس شناخته شده است. از ایشان تاکنون کتاب های متعددی منتشر شده است. از جمله: *سوگ*

نشست ششم: گروه دکتر ذبیح الله صفا
موضوع: ادبیات حماسی
دوشنبه ۴ اسفند ماه ساعت ۱۵ تا ۱۶:۳۰

سید ذبیح الله صفا شه میرزادی، معروف به ذبیح الله صفا (زادهٔ اردیبهشت سال ۱۲۹۰ در شه میرزاد)، استاد برجستهٔ دانشگاه تهران بود. وی در دورهٔ دکتري با انتشار رسالهٔ شگرف خود با عنوان حماسه سرایی در ایران توجهات بسیاری را جلب کرد. از آثار ارزندهٔ دکتر صفا از همه مهمتر و معروفتر تاریخ ادبیات در ایران است.

دبیر نشست: دکتر مختار ابراهیمی
استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی
دانشگاه شهید چمران اهواز

وی در آغاز مختصری دربارهٔ حماسهٔ طبیعی و مصنوع توضیح داد و حماسهٔ طبیعی را پشتوانهٔ فرهنگی و آرمانی یک ملت خواند که در زبان ادبی تکوین می‌یابد و به شکل هنری ارائه می‌شود. دکتر ابراهیمی سپس نکاتی در باب جایگاه استاد ذیح‌ا... صفا در گسترهٔ ادب فارسی بیان کرد و به موضوع سخنرانی‌ها پرداخت.

سخنران اول: دکتر حسین میرزا نیک‌نام
استادیار دانشگاه هرمزگان
موضوع: «همای‌نامه، حماسه‌ای طبیعی یا مصنوع»

دکتر نیک‌نام همای‌نامه را به لحاظ ساختاری حماسهٔ ملی معرفی کرد؛ او اشاره کرد که این حماسه ممکن است خود ذاتاً طبیعی بوده باشد یا این که شاعر با الهام گرفتن از جزئیات حماسه‌های ملی، آن را ساخته باشد. وی در ادامه به ذکر موارد بسیاری از شباهت‌های موجود در جزئیات همای‌نامه با بانوگشسب‌نامه و بهمن‌نامه پرداخت. دکتر نیک‌نام در پایان چنین نتیجه‌گیری کرد: «به نظر می‌آید سرایندهٔ همای‌نامه با تقلید از جزئیات حماسه‌های ملی همای‌نامه را ساخته و پرداخته باشد».

سخنران دوم: دکتر معصومه غیوری
استادیار دانشگاه گیلان
موضوع: «بررسی و تحلیل منشأ شخصیت قهرمان در
افسانه‌ها با تأکید بر افسانه‌های بومی گیلان»

این سخنرانی حاصل پژوهش مشترک دکتر غیوری و فرشید محمدی، دانش‌آموخته دوره کارشناسی ارشد دانشگاه گیلان بود. دکتر غیوری در آغاز به اهمیت قصه‌ها و افسانه‌ها اشاره کرد. او گفت قصه‌ها و افسانه‌های استان گیلان علاوه بر نمودن فرهنگ مردمان این منطقه، در بررسی لایه‌های عمیق‌تر می‌تواند اطلاعات ارزشمندی در خصوص زیست بوم، ایدئولوژی و جهان بینی مردم این ناحیه به دست دهد. غیوری تأکید کرد قهرمان قصه، شخصیتی معمولی و دست‌یافتنی است و از میان طبقات مختلف جامعه برخاسته؛ از کودک و پیر و جوان و مردم فرودست و فرتوت

دکتر علی اکبر کمالی نهاد
استادیار دانشگاه فرهنگیان

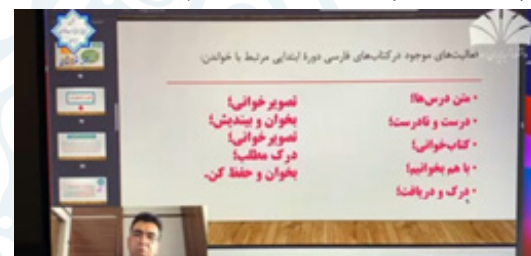
«زبان فارسی و آموزش و پرورش»
دکتر علی اکبر کمالی نهاد مسئول
دبیرخانه راهبری زبان و ادبیات فارسی
کشور، عضو هیأت علمی دانشگاه
فرهنگیان تهران، عضو شورای
برنامه ریزی و تألیف کتب درسی و
مسئول اتحادیه معلمان زبان و ادبیات
فارسی کشور است.

دکتر کمالی نهاد در آغاز به اهمیت مهارت «خواندن» در میان مهارت‌های چهارگانهٔ زبان «شنیدن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن» اشاره کرد. او ویدیویی از سخنان مقام معظم رهبری پخش کرد که در آن ایشان بر مقولۀ خواندن و درست خواندن تأکید می‌کرد. وی خواندن را کشف معنی از عناصر نوشتاری زبان، توانایی درک مطلب، تفسیر و نتیجه‌گیری از متون درسی و غیر درسی دانست.

کمالی نهاد تأکید کرد مهارت خواندن نه صرفاً برای خواندن کتاب فارسی و متون ادبی، بلکه در تمام مراحل فرایند یادگیری، ضروری است. وی به نقش مؤثر معلمان زبان و ادبیات فارسی و مخصوصاً آموزگاران ابتدایی، در این امر مهم و برخورداری ایشان از دانش و مهارت کافی تأکید کرد.

کمالی نهاد در ادامه سطوح مختلف خواندن را برشمرد و پرداختن به مقدمات هر سطح را ضروری دانست. وی سپس به عواملی که سبب می‌شوند کودکان در دوره ابتدایی در خواندن با مشکل مواجه شوند، اشاره کرد.

دکتر کمالی در پایان این کارگاه از آگاهی‌های دستوری، توانمندی‌ها و ظرافت‌های زبان فارسی، ارتباطات فرازبانی و غیر کلامی، عوامل غیر کلامی مؤثر در درست‌خوانی و ارائه شیوه بیان و نقش واحدهای زبرنجیری در خوانش به عنوان عوامل مؤثر بر درست خواندن یاد کرد.

زین تقداری که به بنگاله می رود

خوز نامه

شکرگشکن شوند بهر طویان هند

دانشگاه شهید چمران اهواز

خبر نامه پانزدهمین گردهمایی بین المللی انجمن ترویج زبان و ادب فارسی

شماره هفتم

۲۸ بهمن تا ۷ اسفند ماه ۱۳۹۹

انجمن ترویج زبان و ادب فارسی ایران

نشست هفتم: گروه استاد دکتر منوچهر مرتضوی

موضوع: ادبیات غنایی

دوشنبه ۴ اسفند ماه ساعت ۱۶:۳۰ تا ۱۸

استاد دکتر منوچهر مرتضوی (۱۳۰۸-۱۳۸۹ تبریز) استاد دانشگاه تبریز، از زمره نخستین دانش‌آموختگان دوره دکتری زبان و ادبیات فارسی است که از درس استادان بی‌بدیلی چون بدیع الزمان فروزانفر، سعید نفیسی، ملک الشعرا بهار، ابراهیم پورداود و محمدتقی رضوی بهره گرفت. گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه تبریز از سال ۱۳۳۷ تا سال ۱۳۵۶ به یمن حضور ایشان و همکاران دانشمندش، به عنوان یکی از قطب‌های بزرگ کشور آوازه‌ای بلند یافته بود. مشهورترین اثر استاد مرتضوی که اغلب ایشان را با این اثر می‌شناسند، کتاب مکتب حافظ یا مقدمه بر حافظ شناسی است. استاد بهاءالدین خرمشاهی در عرصه حافظ‌پژوهی سه اثر قدیمی را آثار ماندگار و و خدشه‌ناپذیر این حوزه معرفی کرده است:

تاریخ عصر حافظ اثر شادروان دکتر قاسم غنی، حافظ شیرین سخن اثر زنده یاد علامه معین و مکتب حافظ اثر استاد منوچهر مرتضوی. روانش به مینو جهان شاد باد.

تا قهرمانان کمیک و پوشالی و نامتعارف. او در ادامه تفاوت قهرمانان قصه‌های عامیانه را با قهرمانان حماسی، اسطوره‌ای و تراژیک تبیین کرد. دکتر غیوری به آثار کمدی و قهرمان کمیک نیز پرداخت و از نظر ارسطو که ژانر کمدی را به شکوه تراژدی نمی‌داند، انتقاد کرد. او سپس به داستان کور فلک از افسانه‌های بومی گیلان پرداخت و ساختار شخصیت قهرمانان آن را تبیین کرد.

دکتر غیوری در پایان نتیجه گرفت که ژانر افسانه می‌تواند با تلفیق قهرمان‌هایی از ژانرهای متفاوت، علاوه بر کارکرد لذت بخشی، کارکرد آموزشی هم داشته و برای کودکان و نوجوانان مناسب و جذاب باشد.

سخنران سوم: یعقوب فولادی

مدرس دانشگاه فرهنگیان بوشهر

موضوع: «ردپای اسطوره آفرینش

مهری در فرهنگ عامه»

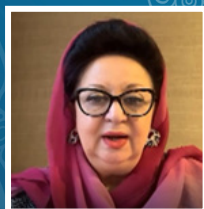
فولادی در آغاز از اسطوره‌ها و نقش مهمی که در ادیان و فرهنگ ملت‌ها دارند، سخن گفت. او بر این نکته تأکید کرد که اساطیر باستانی، خدایان و آیین‌های مربوط به آن‌ها، در ذهن مردمان یک سرزمین ریشه دارند و با گذر زمان و ظهور ادیان جدید از بین نمی‌روند، بلکه بازتولید می‌شوند.

وی بر مبنای همین نظر، به تبیین آیین قربانی کردن گاو و گوسفند در مراسم برگشت حاجیان، مراسم عروسی و تولد نوزاد پرداخت.

فولادی در ادامه بحث، ریشه‌های این آیین را به اسطوره آفرینش مهری رساند و پنج شباهت و پیوند مشترک بین این دو را برای مخاطبان تبیین کرد.

سخنران اول: بانو پرفسور شفق علی‌بگلی

استاد فرهنگستان علوم آذربایجان

دبیر نشست: دکتر زهرا نصیری شیراز

استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی

دانشگاه شهید چمران اهواز

«تجلی مفهوم صدا در اشعار حافظ»

از صدای سخن عشق ندیدم خوشتر یادگاری که در این گنبد دوار بماند

بانو پرفسور شفق علی‌بگلی، استاد فرهنگستان علوم آذربایجان است و سال‌ها رئیس روابط بین‌الملل و پژوهش‌های مقایسه‌ای موزة نظامی فرهنگستان آذربایجان بوده است. کتاب تضاد در شعر فارسی و فرهنگ مختصر فارسی به روسی و آذربایجانی از آثار اوست. وی مقالات متعددی درباره فردوسی، سعدی، حافظ، بیدل دهلوی و خاقانی به رشته تحریر درآورده است. برگ‌های شعر فارسی یکی از ترجمه‌های اوست: مجموعه شعری از آثار شاعران سپیدسرای ایرانی که به همت دکتر علی‌بگلی در اختیار علاقه‌مندان آذری‌زبان قرار

دبیر نشست هفتم در آغاز از استاد دکتر منوچهر مرتضوی و جایگاه بلندش در عرصه حافظ‌شناسی سخن گفت. وی سپس سخنرانان جلسه را معرفی کرد و به اختصار به موضوع سخنرانی ایشان پرداخت.

دانشگاه شهید چمران اهواز

شکرگشکن شونبه مهر طویان هند

خوز نامه

زین قدیاری که به بنگاله می رود

خبرنامه پانزدهمین گردهمایی بین المللی انجمن ترویج زبان و ادب فارسی

۲۸ بهمن تا ۷ اسفند ماه ۱۳۹۹

شماره هفتم

انجمن ترویج زبان و ادب فارسی ایران

گرفته است.

بانو شفق علی‌بگلی در سخنرانی خود، به تبیین مفهوم «صدا» در اشعار حافظ پرداخت. او بحث «صدا» را در غزلیات حافظ در محورهای نظیر اسامی پرندگان، اسامی خاص، اصطلاحات موسیقی، پدیده‌های طبیعی و ... با ذکر نمونه‌ها و شواهد پی گرفت. دکتر علی‌بگلی افزود: این که حافظ برای خود در ابیات معروف تخلص، صفاتی مانند خوش الحان، داستان‌سرا، شیرین‌سخن و ... به کار می‌برد، نشان از توجه او به مفهوم صدا دارد. وی با تبیین هنرمندی‌هایی که حافظ با توجه به عنصر صدا در کار می‌کند، به بحث خود پایان داد.

سخنران دوم: دکتر مهدی حسن استادیار دانشگاه داکا

«نعت پیامبر اکرم(ص) در آثار شاعران کلاسیک فارسی ایران و هند» پاس‌داشت زبان و ادب فارسی در شبه قاره هند پیشینه‌ای پر بار و دیرپا دارد. بنگلادش یکی از کشورهای این منطقه است که در دو دهه اخیر توجه ویژه‌ای به ترویج زبان و ادب فارسی نشان داده است. در سال ۱۳۷۳ تنها سه دانشجو در دانشگاه داکا در دوره کارشناسی رشته زبان و ادب فارسی مشغول به تحصیل بوده‌اند، اما امروزه قریب به هزار دانشجو در دانشگاه‌های بنگلادش مشغول به تحصیل در رشته زبان و ادبیات فارسی هستند. دکتر مهدی حسن از استادان فعال

دانشگاه داکاست. وی علاوه بر فعالیت در حوزه آموزش زبان و ادبیات فارسی، با برگزاری مراسمی نظیر بزرگداشت روز حافظ، روز سعدی و جشن نوروز در ترویج فرهنگ ایرانی در آن منطقه می‌کوشد. دبیر نشست، ضمن اشاره به موضوع سخنرانی دکتر مهدی حسن، به مشکلی اشاره کرد که با وجود همه تلاش‌ها، برطرف نشد و موجب گشت مخاطبان از سخنرانی ایشان محروم شوند؛ دکتر نصیری ضمن عرض پوزش از محضر دکتر حسن و همراهان گردهمایی پانزدهم، از علاقه‌مندان دعوت کرد مقاله کامل ایشان را در مجلاتی که به مقالات این گردهمایی اختصاص یافته، مطالعه کنند.

سخنران سوم: حامد توکلی دانشجوی دوره دکتری دانشگاه شهید چمران اهواز

«عشق و تلقی‌های مختلف از آن در دیوان حافظ با ابتناء بر رویکرد ساخت‌شکنی»

این سخنرانی حاصل پژوهش دکتر اسد آبشیری، استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه شهید چمران اهواز و حامد توکلی، دانشجوی دوره دکتری این دانشگاه است. حامد توکلی نخست به معانی متعدد عشق، از مفاهیم کلیدی شعر حافظ اشاره کرد. او افزود: حافظ با شگردهای خاص خود نمی‌گذارد مفهوم عشق در سروده‌هایش اشباع شود. توکلی با رویکردی ساختارشکنانه به تبیین تلقی‌های مختلف عشق در غزلیات حافظ پرداخت. او در نهایت با اشاره به خاص بودن مفهوم عشق در سروده‌های حافظ و قرار گرفتن آن در

نگاه روایی، این نگاه متفاوت را سبب پرهیز از ثبات و جزم‌اندیشی در مقوله عشق ارزیابی کرد و تأویل‌پذیری این مفهوم را در سروده‌های شاعر، از فواید این تلقی متفاوت دانست.

سخنران چهارم: سیمنا منجری دانش‌آموخته دوره کارشناسی ارشد دانشگاه شهید چمران اهواز

«بررسی سطوح روایی در هفت پیکر نظامی» این سخنرانی حاصل پژوهش دکتر قدرت قاسمی پور و دکتر محمدرضا صالحی مازندرانی؛ دانشیاران گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه شهید چمران اهواز و سیمنا منجری، دانش‌آموخته کارشناسی ارشد این دانشگاه است.

منجری در این سخنرانی به بررسی سطوح روایی از دیدگاه ژرار ژنت در هفت پیکر نظامی پرداخت. وی نخست دیدگاه این نظریه‌پرداز مشهور فرانسوی را به اختصار برای مخاطبان تبیین کرد. منجری در ادامه پانزده داستان نقل شده در داستان بهرام گور را بررسی کرد؛ او با دسته‌بندی این داستان‌ها و ترسیم الگوی سطوح روایی آن‌ها به شکل جداگانه، به ترسیم الگوی کلی سطوح روایی رسید و آن را تبیین کرد. یافته‌ها حاکی از آن بود که داستان‌ها در سطحی افقی قرار گرفته‌اند و از نظر ساختاری، نقشی در پیشبرد طرح ندارند؛ وی در پایان کارکردهای حاصل از ارتباط میان سطوح روایی را برشمرد.

هیئت تحریریه:

سرمدیر: دکتر زهرا نصیری شیراز

اعضا: سارا کلانترنژاد، فاطمه سادات جزایری

www.aparat.com/chamran_university

<https://sadrahamayesh.ir/tr>

anjoman.tarvij.khuzestan

دانشگاه شهید چمران اهواز

انجمن ترویج زبان و ادب فارسی ایران

CHARLES UNIVERSITY

پایگاه استادی علوم جهان اسلام

مرکز مفاہیم اطلاع‌رسانی علوم و فناوری

جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری